

Nationella minoriteter

har en plats i varje klassrum

Dela kunskaper och samarbeta över ämnesgränserna

Att lyfta kunskapen om de nationella minoriteterna är en viktig del i skolans uppdrag att främja mänskliga rättigheter och att motverka kränkningar och diskriminering.

Var och en avgör själv om hon eller han tillhör de nationella minoriteterna.

Vilka är de nationella minoriteterna?

I Sverige är samer, judar, romer, sverigefinnar och tornedalingar nationella minoriteter. Enligt FN:s definition är samerna dessutom urfolk. De nationella minoritetsspråken är:

Romani chib (alla varieteter)
Jiddisch
Samiska (alla varieteter)
Finska
Meänkieli

Har du koll på skolans uppdrag och läroplanens innehåll om de nationella minoriteterna?

För lärare i svenska ingår vilka de nationella minoritetsspråken är och språkens ställning i samhället.

För lärare i historia ingår att ge historiska perspektiv på de nationella minoriteternas och urfolket samernas situation i Sverige, förr och nu.

För lärare i samhällskunskap ingår att ge kunskap om de nationella minoriteterna och urfolket samerna, deras rättigheter och vad dessa innebär.

För modersmållärare i de nationella minoritetsspråken ingår att ge kunskaper om kulturen hos den minoritet eleven tillhör.

Visste du att det i varje skolklass finns i genomsnitt 2–3 elever med minoritetsbakgrund?

Yhteiskuntaoppi Sičaritori
Čhib Nášuvnnalaš veahádat
Histárjjá Opettaja Sikavela
Álgoälbmuk Lieradit Tšimb
Daaroengïele
Racklepha Kieli Daaroengïele
Sámieh לערער Sičarel

Läs och lär mer på: www.skolverket.se/natmin

Lektionsförslag i svenska

Här presenteras ett förslag på arbetsområde om romer som nationell minoritet. Förslaget är tänkt att användas i årskurserna 7-9 i ämnet svenska

Romani – ett nationellt minoritetsspråk

Nedan ges ett exempel på ett arbetsområde om romani som nationellt minoritetsspråk och dess ställning i samhället där eleverna ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att söka information från olika källor och värdera dessa.

Exemplet omfattar enbart delar av syftestexten, av det centrala innehållet och av kunskapskraven som kan vara relevanta för arbetsområdet samt förslag på frågeställningar och resurser eller material. Konkretiserade mål, arbetssätt, redovisningsformer eller tidsåtgång är delar av planeringen som läraren och eleverna avgör utifrån faktiska omständigheter.

Syfte och centralt innehåll

För att eleven ska ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att:

- söka information från olika källor och värdera dessa

kan läraren i planeringen av arbetsområdet utgå från följande delar av det centrala innehållet:

Språkbruk

- Språkbruk genom tiderna. De nationella minoritetsspråken i Sverige och deras ställning i samhället.

Informationssökning och källkritik

- Informationssökning på bibliotek och på Internet, i böcker och massmedier samt genom intervjuer.
- Hur man citerar och gör källhänvisningar.

Frågeställningar till arbetsområdet

I planeringen och genomförandet av arbetsområdet kan läraren och eleverna välja att man i undervisningen ska arbeta med till exempel följande frågeställningar:

- Sedan 1 januari 2010 har de nationella minoriteterna särskilda språkliga rättigheter. Vilka språk gäller det och vad innebär rättigheterna?
- Rättigheterna ser inte likadana ut för alla nationella minoritetsspråk. Vad är det som skiljer, och hur ser det ut för romani?
- Romani är ett samlingsbegrepp för en rad olika språk och dialekter. På språkrådets webbplats finns text på olika romska språk. Jämför den första meningen på arli, kalderas, kale, lovara och resande romani. Finns det ord och uttryck som går att känna igen i fler av språken? Hur kan man förklara att det ser ut som det gör?
- Hur kan man koppla ihop det romska språkets historia med romernas historia?

Kunskapskrav

Genom att i undervisningen arbeta med området *romani – ett nationellt minoritetsspråk* kan läraren få ett bedömningsunderlag utifrån följande del av kunskapskraven i slutet av år årskurs 9:

Eleven kan söka, välja ut och sammanställa information från ett **avgränsat/relativt varierat/varierat** urval av källor och för då **enkla och till viss del/utvecklade och relativt väl/väluvecklade och väl** underbyggda resonemang om informationens och källornas trovärdighet

och relevans. Sammanställningarna innehåller **enkla/utvecklade/väluvecklade** beskrivningar och förklaringar, **enkelt/utvecklat/väluvecklat** ämnesrelaterat språk samt **i huvudsak/relativt väl/väl** fungerande struktur, citat och källhänvisningar.

Material/resurser

I planeringen och genomförandet av arbetsområdet kan läraren och eleverna välja att utgå från till exempel följande resurser:

www.varromskahistoria.se

www.minoritet.se

<http://spraktidningen.se/artiklar/2012/05/under-all-romani-doljer-sig-sanskrit>

www.sprakochfolkminnen.se

Dessa resurser ger ett underlag för att resonera om de frågeställningar som anges. Utifrån den faktiska planeringen av ett arbetsområde står det förstås läraren och eleverna fritt att använda de resurser som bedöms lämpligast. Se gärna:

www.skolverket.se/natmin

Skolverket

Lektionsförslag i historia

Här presenteras ett förslag på arbetsområde om romer som nationell minoritet. Förslaget är tänkt att användas i årskurserna 7-9 i ämnet historia.

Romernas historia i Sverige och Europa.

Nedan ges ett exempel på ett arbetsområde om historiska perspektiv på urfolket samernas och de övriga nationella minoriteternas situation i Sverige samt förtryck, folkfördrivningar och folkmord - Förintelsen och Gulag där eleverna ges möjlighet att utveckla sin förmåga att använda en historisk referensram som innefattar olika tolkningar av tidsperioder, händelser, gestalter, kulturmöten och utvecklingslinjer i samband med att undervisningen behandlar

Exemplet omfattar enbart delar av syftestexten, av det centrala innehållet och av kunskapskraven som kan vara relevanta för arbetsområdet samt förslag på frågeställningar och resurser eller material. Konkretiserade mål, arbetssätt, redovisningsformer eller tidsåtgång är delar av planeringen som läraren och eleverna avgör utifrån faktiska omständigheter.

Exemplet fokuserar på förmågor och innehåll som berör den historiska referensramen och utvecklingslinjer kring levnadsvillkor, migration och kulturmöten. Med ett annat upplägg av arbetsområdet går det naturligtvis bra att även utgå från de delar av kursplanen som behandlar källanvändning och hur historia används.

Syfte och centralt innehåll

För att eleven ska ges möjlighet att utveckla sin förmåga att:

- använda en historisk referensram som innefattar olika tolkningar av tidsperioder, händelser, gestalter, kulturmöten och utvecklingslinjer, kan läraren i planeringen av arbetsområdet utgå från följande delar av det centrala innehållet:

Imperialism och världskrig, cirka 1800-1950

- Förtryck, folkfördrivningar och folkmord - Förintelsen och Gulag.

Demokratisering, efterkrigstid och globalisering, cirka 1900 till nutid

- Historiska perspektiv på urfolket samernas och de övriga nationella minoriteternas situation i Sverige

Frågeställningar till arbetsområdet

I planeringen och genomförandet av arbetsområdet kan läraren och eleverna välja att man i undervisningen ska arbeta med till exempel följande frågeställningar:

- Hur har romernas migration till och inom Europa och Sverige sett ut genom århundradena? Vilka orsaker och drivkrafter har legat bakom migrationen inom och mellan länder?
- Hur har romernas levnadsvillkor påverkats av mötet med olika majoritetssamhällen och kulturer?

- I vilka avseenden präglas den romska historien i Europa och Sverige av kontinuitet respektive förändring?
- Resonera om orsaker till och konsekvenser av förtryck, folkfördrivningar och folkmord som har drabbat romer under 1900-talet med särskilt fokus på romernas öden under Förintelsen.
- Vilka händelser, skeenden och företeelser i romsk historia påverkar romernas situation i Sverige och Europa än idag, och på vilka sätt?
- Resonera om tänkbara framtidsscenarier när det gäller romernas levnadsvillkor, migration och kulturmöten utifrån kunskaper om romer i det förflutna och vår samtid.

Kunskapskrav

Genom att i undervisningen arbeta med området *Romernas historia i Sverige och Europa* kan läraren få ett bedömningsunderlag utifrån följande del av kunskapskraven i slutet av år 9 i ämnet:

Eleven har **grundläggande/goda/mycket goda** kunskaper om historiska förhållanden, skeenden och gestalter under olika tidsperioder. Eleven visar det genom att föra **enkla/utvecklade och relativt väl/välutvecklade och väl** underbyggda resonemang om orsaker till och konsekvenser av samhällsförändringar och människors levnadsvillkor och handlingar, samt

om Förintelsen och andra folkmord. / ... /

Eleven kan undersöka några utvecklingslinjer inom kulturmöten, migration, politik och levnadsvillkor och beskriver då *enkla/förhållandevis komplexa/komplexa* samband mellan olika tidsperioder. Eleven anger också någon tänkbar fortsättning på dessa utvecklingslinjer och motiverar sitt resonemang med *enkla/utvecklade och relativt väl/väluvecklade och väl* underbyggda hänvisningar till det förflutna och nuet.

Material/resurser

planeringen och genomförandet av arbetsområdet kan läraren och eleverna välja att utgå från till exempel följande resurser:

www.varromskahistoria.se

www.levandehistoria.se

www.minoritet.se

Dessa resurser ger ett underlag för att resonera om de frågeställningar som anges. Utifrån den faktiska planeringen av ett arbetsområde står det förstås läraren och eleverna fritt att använda de resurser som bedöms lämpligast. Se gärna:

www.skolverket.se/natmin

Lektionsförslag i samhällskunskap

Här presenteras tre förslag på arbetsområden om romer som nationell minoritet. Förslagen är tänkta att användas i årskurserna 7-9 i ämnet samhällskunskap.

Arbetsområde 1

Romer – en av de nationella minoriteterna

Nedan ges ett exempel på ett arbetsområde om romer som nationell minoritet samt vad deras särställning och rättigheter innebär där eleverna utvecklar sin förmåga att reflektera över mänskliga rättigheter samt demokratiska värden, principer, arbetssätt och beslutsprocesser.

Exemplet omfattar enbart delar av syftestexten, av det centrala innehållet och av kunskapskraven som kan vara relevanta för arbetsområdet samt förslag på frågeställningar och resurser eller material. Konkretiserade mål, arbetssätt, redovisningsformer eller tidsåtgång är delar av planeringen som läraren och eleverna avgör utifrån faktiska omständigheter.

Syfte och centralt innehåll

För att eleven ska ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att

- reflektera över mänskliga rättigheter samt demokratiska värden, principer, arbetssätt och beslutsprocesser

kan läraren i planeringen av arbetsområdet utgå från följande delar av det centrala innehållet:

Rättigheter och rättskipning

- De nationella minoriteterna och samernas ställning som urfolk i Sverige samt vad deras särställning och rättigheter innebär.

Frågeställningar till arbetsområdet

I planeringen och genomförandet av arbetsområdet kan läraren och eleverna välja att i undervisningen arbeta med till exempel följande frågeställningar:

- Vad innebär de nationella minoriteternas särställning och rättigheter?
- Utifrån kunskaper om romernas situation i Sverige och Europa historiskt och idag, vilka orsaker kan det finnas till att internationell och svensk lag ger de nationella minoriteterna särskilda rättigheter?

Kunskapskrav

Genom att i undervisningen arbeta med området *Romer - en av de nationella minoriteterna* kan läraren få ett bedömningsunderlag utifrån följande del av kunskapskraven i slutet av årskurs 9:

(...) Dessutom kan eleven redogöra för de nationella minoriteterna och deras särställning och rättigheter. Eleven har **grundläggande/goda/mycket goda**

kunskaper om demokratiska värden och processer och visar det genom att föra **enkla/utvecklade/välutvecklade och nyanserade** resonemang om demokratiska rättigheter och skyldigheter samt nackdelar med olika former för gemensamt beslutsfattande. om för- och nackdelar med olika former för gemensamt beslutsfattande. (...)

Material/resurser

I planeringen och genomförandet av arbetsområdet kan läraren och eleverna välja att utgå från till exempel följande resurser:

www.varromskahistoria.se
www.minoritet.se

Dessa resurser ger ett underlag för att resonera om de frågeställningar som anges. Utifrån den faktiska planeringen av ett arbetsområde står det förstås läraren och eleverna fritt att använda de resurser som bedöms lämpligast. Se gärna:

www.skolverket.se/natmin

Arbetsområde 2

Unga romer i Sverige

Nedan ges ett exempel på ett arbetsområde om romska ungdomars identiteter, livsstilar och välbefinnande och hur detta påverkas samt om immigration till Sverige förr och nu - integration och segregation i samhället. I arbetsområdet ges eleverna förutsättningar att utveckla sin förmåga att reflektera över hur individer och samhällen formas, förändras och samverkar samt sin förmåga att analysera samhällsstrukturer med hjälp av samhällsvetenskapliga begrepp och modeller.

Exemplet omfattar enbart delar av syftestexten, av det centrala innehållet och av kunskapskraven som kan vara relevanta för arbetsområdet samt förslag på frågeställningar och resurser eller material. Konkretiserade mål, arbetssätt, redovisningsformer eller tidsåtgång är delar av planeringen som läraren och eleverna avgör utifrån faktiska omständigheter.

Syfte och centralt innehåll

För att eleven ska ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att:

- reflektera över hur individer och samhällen formas, förändras och samverkar, och
- analysera samhällsstrukturer med hjälp av samhällsvetenskapliga begrepp och modeller,

kan läraren i planeringen av arbetsområdet utgå från följande delar av det centrala innehållet:

Individer och gemenskaper

- Ungdomars identiteter, livsstilar och välbefinnande och hur detta påverkas, till exempel av socioekonomisk bakgrund, kön och sexuell läggning.

- Immigration till Sverige förr och nu. Integration och segregation i samhället.

Frågeställningar till arbetsområdet

I planeringen och genomförandet av arbetsområdet kan läraren och eleverna välja att i undervisningen arbeta med till exempel följande frågeställningar:

- Alla människors liv påverkas av många olika faktorer. Våra identiteter, livsstilar och vårt välbefinnande påverkas av saker som hur gamla vi är, vår familj, hur gott ställt vi har det och vilka kulturer vi växer upp i. Vilka faktorer kan påverka romska ungdomars identiteter, livsstilar och välbefinnande och på vilka sätt? Vilka likheter och skillnader kan det finnas om man jämför med andra grupper av ungdomar?
- Vilka krafter verkar integrerande respektive segregering för romer i Sverige idag? Hur kan det påverka romska ungdomars möjligheter att påverka sin egen och andras livssituation?

Kunskapskrav

Genom att arbeta med området *Unga romer i Sverige* kan läraren få ett bedömningsunderlag utifrån följande del av kunskapskraven i slutet av år 9 i ämnet:

Eleven har **grundläggande/goda/mycket goda** kunskaper om olika samhällsstrukturer. Eleven visar det genom att undersöka hur sociala, mediala, rättsliga, ekonomiska och politiska strukturer i samhället är uppbyggda och fungerar och beskriver då **enkla/förhållandevis komplexa/komplexa** samband inom och mellan olika samhällsstrukturer. I beskrivningarna kan eleven använda begrepp och modeller på ett i **huvudsak/relativt väl/väl fungerande** sätt. Eleven kan föra enkla/utvecklade/välutvecklade och

nyanserade resonemang om hur individer och samhällen påverkas av och påverkar varandra och beskriver då **enkla/förhållandevis komplexa/komplexa** samband mellan olika faktorer som har betydelse för individers möjligheter att påverka sin egen och andras livssituation.

Material/resurser

I planeringen och genomförandet av arbetsområdet kan läraren och eleverna välja att utgå från till exempel följande resurser:

Romska ungdomar berättar, Skolverket
www.varromskahistoria.se
www.minoritet.se

Dessa resurser ger ett underlag för att resonera om de frågeställningar som anges. Utifrån den faktiska planeringen av ett arbetsområde står det förstås läraren och eleverna fritt att använda de resurser som bedöms lämpligast. Se gärna:

www.skolverket.se/natmin

Arbetsområde 3

Mediebilder av romer

Nedan ges ett exempel på ett arbetsområde om nyhetsvärdering och hur den kan påverka människors bilder av omvärlden - hur individer och grupper framställs, till exempel utifrån kön och etnicitet där eleverna ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att analysera och kritiskt granska lokala, nationella och globala samhällsfrågor ur olika perspektiv samt sin förmåga att uttrycka och värdera olika ståndpunkter i till exempel aktuella samhällsfrågor och argumentera utifrån fakta, värderingar och olika perspektiv.

Exemplet omfattar enbart delar av syftestexten, av det centrala innehållet och av kunskapskraven som kan vara relevanta för arbetsområdet samt förslag på frågeställningar och resurser eller material. Konkretiserade mål, arbetssätt, redovisningsformer eller tidsåtgång är delar av planeringen som läraren och eleverna avgör utifrån faktiska omständigheter.

Syfte och centralt innehåll

För att eleven ska ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att:

- analysera och kritiskt granska lokala, nationella och globala samhällsfrågor ur olika perspektiv, och
- uttrycka och värdera olika ståndpunkter i till exempel aktuella samhällsfrågor och argumentera utifrån fakta, värderingar och olika perspektiv,

kan läraren i planeringen av arbetsområdet utgå från följande delar av det centrala innehållet.

Information och kommunikation

- (...)Nyhetsvärdering och hur den kan påverka människors bilder av omvärlden. Hur individer och grupper framställs, till exempel utifrån kön och etnicitet.

Frågeställningar till arbetsområdet

I planeringen och genomförandet av arbetsområdet kan läraren och eleverna välja att i undervisningen arbeta med till exempel följande frågeställningar:

- Vilka bilder av romer förmedlas i svenska och internationella medier? Vilka generaliseringar och fördomar, positiva såväl som negativa, synliggörs om man till exempel söker bilder på webben med nyckelorden ”romer”, ”zigenare”, ”zigenerska” och ”gypsy life”?
- Hur påverkas unga romer och icke-romer av dessa mediebilder? Vilket ansvar har medierna för att förmedla balanserade bilder av romer? Vilket ansvar har vi som medieanvändare för att kritiskt granska medierna?

Kunskapskrav

Genom att i undervisningen arbeta med området *Mediebilder av romer* kan läraren få ett bedömningsunderlag utifrån följande del av kunskapskraven i slutet av år 9 i ämnet:

Eleven kan undersöka samhällsfrågor ur olika perspektiv och beskriver då **enkla/förhållandevis komplexa/komplexa** samband med **enkla och till viss del/utvecklade och relativt väl/välutvecklade och väl** underbyggda resonemang. Eleven värderar och uttrycker olika ståndpunkter i några samhällsfrågor med **enkla/utvecklade/välutveck-**

lade resonemang och **till viss del/relativt väl/väl** underbyggda argument och kan då i **viss/förhållandevis stor/stor** utsträckning växla mellan olika perspektiv.

Material/resurser

I planeringen och genomförandet av arbetsområdet kan läraren och eleverna välja att utgå från till exempel följande resurser:

- Googlesökningar med nyckelord som ”romer”, ”zigenare”, ”zigenerska” eller ”gypsy life”, bilder eller texter.
- Romska ungdomar berättar, Skolverket

Dessa resurser ger ett underlag för att resonera om de frågeställningar som anges. Utifrån den faktiska planeringen av ett arbetsområde står det förstås läraren och eleverna fritt att använda de resurser som bedöms lämpligast. Se gärna:

www.skolverket.se/natmin

Skolverket